

<http://www.diva-portal.org>

Postprint

This is the accepted version of a paper published in *Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årsbok*. This paper has been peer-reviewed but does not include the final publisher proof-corrections or journal pagination.

Citation for the original published paper (version of record):

Gustavsson, S. (2016)

Thomas Brante som förvaltningspolitiker.

Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årsbok, 41: 9-10

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-326410>

Thomas Brante som förvaltningspolitiker

Sverker Gustavsson

2015 års mottagare av Kungl. Vetenskapssamhällets pris för framstående tvärvetenskaplig insats var lundasociologen Thomas Brante. Han fick det för sin ”breda och grundliga analys av professionernas ofrånkomliga roll i kunskapssamhällets möte mellan vetenskap och praktik”. På ett fruktbart sätt, löd motiveringen, lyckas han förena ”en sociologisk, lärdomshistorisk och vetenskapsteoretisk analys av hur professioner med varierande framgång internaliserat debatten om ’sina’ olika ontologier och paradigmer”.

Vid det årets högtidssammankomst mottog han priset och föreläste då om *Den professionella logiken – hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället*. Detta föredrag var han i färd med att redigera för detta nummer av vår årsbok, då sjukdomen blev honom övermäktig. Den 26 september 2016 avled han bara 69 år gammal. Det fanns då inget färdigt manuskript att låta trycka på det för prispöreläsningar vanliga sättet. Därför kan det finnas skäl att i annan form påminna om hans forskning och vad denna implicerade.

Thomas Brantes kolleger från hans verksamhet i Örebro, Göteborg och Lund har i tidskriften *Sociologisk forskning*, 2016, nr 4, s. 437-442, initierat sammanfattat allt vad han under fyra decennier bidrog med som lärare och forskare. Till detta lägger jag här några reflexioner om den inspiration till förvaltnings- och universitetspolitiskt nytänkande, som jag menar låter sig härledas ur hans båda senast publicerade arbeten *Den professionella logiken* (2014) och *Professionerna i kunskapssamhället* (2015). Läsningen av dessa böcker ger anledning att starkt beklaga att han inte fick tillfälle att arbeta vidare med sin grundtanke.

Nästa steg hade varit att på grundval av hans egna och sina medarbetares empiriska studier utforma en bättre genomtänkt handlingsrekommendation rörande rätta förhållandet mellan forskning, utbildning och yrkesutövande. Jämförelsen avser det ekonomiska tänkandets förvaltningslära – den som populärt har kommit att kallas ”new public management” och som sedan ungefär fyrtio år tillbaka har varit praktiskt taget allena rådande i den praktiska förvaltningspolitiken.

Den ekonomiska förvaltningsläran reducerar all yrkesverksamhet till att vara en relation mellan beställare och utförare. Enligt sakens natur vet utföraren mer än beställaren. Därför frestas han eller hon försöka lura beställaren och enbart gynna vad vederbörande själv finner viktigt. Följaktligen bör ledningen misstroget vara inställd på att genom vad som har kommit att kallas ”pinnräkning” standardiserat och professionsneutralt mäta förhållandet mellan insatta resurser och åstadkomna resultat. För universiteten gäller mätningen antal examina och publikationer oavsett kvalitet. På motsvarande sätt jämförs och värderas yrkesverksamheten inom sjukvården, skolan och rättsväsendet.

Vad som ligger i förlängningen av Thomas Brantes tänkande är att låta förtroende i stället för misstillit vara utgångspunkten. Förtroendeskapandets goda cirkel – i motsats till misstillitens onda cirkel – förutsätter att strävan inom alla områden är godtyckesminimering och att en sådan åstadkoms genom kollegial kritik, ömsesidighet och ett positivt intresse för dygder och urskillningsförmåga. Inom respektive yrke som lärare, läkare, sjuksköterska, socialarbetare, domare, polis och så vidare gäller att uppnå en självförstärkande god cirkel av ömsesidigt förtroende för vetenskap och beprövad erfarenhet.

En strävan att bryta med den ekonomiska förvaltningsläran kan med fördel utgå från Thomas Brantes empiriskt grundade föreställning om vad som utmärker en profession. Det han lyckades etablera var en generell modell för hur vetenskaplig forskning och praktisk intervention samspekar. Det sker, argumenterar han, under förmedling av en spänning mellan vad han kallar forskningsfrontsteori och läroboksteori. Den större eller mindre klyfta mellan teori och praktik, som aldrig helt kan undvikas, överbryggas av det som förekommer vid universiteten. Dessa präglas under ideala förhållanden av en växelverkan mellan teori och praktik. Att organisera forskning och utbildning var för sig är därför olämpligt.

Alternativet till att styra universiteten genom pinnräkning bör följaktligen vara att betrakta verksamheten som sammanflätad med ambitionerna hos respektive yrkesgrupperingar inom industrin, rättsväsendet, skolan, vården och kulturlivet. Tanken svindlar inför föreställningen om all yrkesutövning förenad med respektive vetenskaper. Ändå framstår det som en fruktbar föreställning. Det gäller inte bara i den mån uppgiften är att prioritera mellan olika utbildnings- och forskningsområden. Lika viktigt är att den gör det lättare att bedöma den relativa vikten av forskning, vidareutbildning och grundutbildning inom olika yrken.

Just precis detta kunskapspolitiska helhetsgrepp är vad den ekonomiska förvaltningsläran motverkar. Verksamheten vid universiteten framstår i dess perspektiv som utan annan mening än att mekaniskt producera examina och publikationer utan tanke på innehåll. Den alternativa förvaltningslära, som låter sig utformas i linje med hur Thomas Brante resonerade, skulle på ett helt annat sätt kunna fungera meningsskapande och entusiasmerande.

Därför finns det skäl att känna stor saknad över att Thomas Brante inte fick fullfölja det arbete som han så framgångsrikt hade påbörjat. Ty han kunde verkligen konsten att förena ett minutiöst empiriskt arbete med bearbetandet av ett omvälvande principiellt och historiskt perspektiv. En tröst i bedrövelsen är att detta slags forskning är kumulativ. Den som i hans efterföljd vill lägga grunden för en bättre genomtänkt förvaltnings- och universitetspolitik behöver inte börja från början.